

Eğitim yönetiminde değişimin kritiđi

Ali Rıza Erdem¹

z: Eğitim yönetimi, yeni bir bilim dalı olarak disiplinler arası yaklaşımları esas alan bir çalışma alanıdır. Eğitim yönetimi, günümüzde bilim olarak kimliğini ispat etmiştir. Eğitim yönetiminde de diğer disiplinlerde olduğu değişim sürekli olarak. Eğitim yönetimi, diğer disiplinlerdeki ve alanlardaki değişimi takip etmektedir. Eğitim yönetiminin kendi kimliğinin özgünlüğünü açık ve net olarak ortaya koyabilmesi için değişimde nc olması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Eğitim yönetimi, disiplinler arası yaklaşım, değişim.*

Okul Yönetimi Dergisi
School Administration Journal

Okul Yöneticileri Derneđi
e-ISSN: 2822-4221

Critique of change in educational administration

Abstract: Educational administration is a field of study based on an interdisciplinary approach as a new branch of science. Educational administration has proven its identity as a science today. Change is constant in educational administration as in other disciplines. Educational administration follows the change in other disciplines and fields. Educational administration must be a pioneer in change in order to clearly and explicitly reveal the originality of its own identity.

Keywords: *Educational administration, interdisciplinary approach, change.*

Yorum
Commentary

Davetli Makale
Article by Invitation

Erdem, A. R. (2024). Eğitim yönetiminde değişimin kritiđi. *Okul Yönetimi Dergisi*, 4(2), 123-126.

Yayın / Published
30 Ara / Dec 2024

¹ Prof. Dr. Pamukkale niversitesi. arerdem@pau.edu.tr. ORCID: 0000-0001-9704-9529

Giriş

İnsan, sahip olduğu potansiyel ve özellikler bakımından diğer canlılardan farklılaşmaktadır. İnsana önem verilmesi hem bireyin kendini değerli hissederek kendini gerçekleştirmek için gayret göstermesini hem de toplumun bireyin potansiyelinden sonuna kadar yararlanmasını sağlamaktadır. İnsanın sahip olduğu potansiyelin işlenmesi ve geliştirilmesi evde verilen informal eğitimle başlamakta ve okulda verilen formal eğitimle devam etmektedir. Okulda verilen formal eğitimin temel amacı bireyin hem potansiyelini işlemek ve geliştirmek hem de toplumsallaşmasını sağlamaktır. Formal eğitimin niteliğini hem öğretmenler hem de eğitim yöneticileri belirlemektedir. Eğitim yönetiminin niteliğini eğitim yöneticilerinin niteliği belirlemektedir.

Disiplinler arası alan: Eğitim yönetimi

Eğitim yönetimi, başta kamu yönetimi ve işletme yönetimi olmak üzere psikoloji, sosyoloji, felsefe, antropolojinin bulgularından yararlanarak disiplinler arası yaklaşımı esas alan bir çalışma alanıdır. Disiplinler arası terimi, en az iki alanı bir araya getirmek ve birbiri içine almak anlamındadır. Disiplinler arası yaklaşım, iki veya daha fazla disiplinin ortaklaşa olarak belirli kavram, yöntem, işlem, terminoloji ve bilgi tabanının bütünleştirilmesi yoluyla birbirleriyle etkileşime girmesidir. Disiplinler arası yaklaşımla ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Jacobs'a (1989) göre disiplinler arası yaklaşım, "bir kavramın, konunun, problemin ya da tecrübenin incelenmesi için birden fazla disiplinin yöntem ve bilgisini bilinçli bir biçimde işe koşan anlayış"tır. Hope'a (1991) göre disiplinler arası yaklaşım, "var olan şeylerin geçmişini araştıran tarihçi, nasıl çalıştığı keşfetmeye çalışan bilim insanı ve yeni şeyler üreten sanatçı zihinsel fonksiyonlarının bir araya getirilmesi"dir. Stember'e (1991) göre disiplinler arası yaklaşım, "disiplinlerde yapılan az veya fazla bütünleştirme hatta birtakım değişimler gerektiren girişimler"dir. Disiplinler arası yaklaşımla ilgili tanımlamalarda iki ve daha fazla disiplinin bütünleştirilmesi vurgulanmaktadır. Müller Merbach'a (1984) göre disiplinler arası yaklaşım, bilimin çözüm getirme potansiyelini kısıtlayan duvarları ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Disiplinler arası yaklaşım hem konuyu farklı bakış açılarıyla ele alabilmeyi hem de konunun diğer disiplinlerle olan bağlantısını görebilmeyi sağlamaktadır.

Eğitim yönetimi, dünyada 1820'lerden, Türkiye'de ise 1965'lerden itibaren bilimleşme süreci devam eden yeni bir bilim dalıdır (Balcı, 2008; Takmak, 2019). Eğitim yönetiminin bilimleşme serüveni iki yüz yıllık süreci kapsamaktadır. Eğitim yönetimiyle ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Özdemir'e (2018) göre eğitim yönetimi "eğitimdeki yönetsel olguları inceleyen bir bilim dalı"dır. Lunenburg ve Ornstein'e (2023) göre eğitim yönetimi "teorik temelleri, örgütlü ve test edilmiş bilgi birikimi olan uygulamalı sosyal bilim" dir. Taymaz'a (2023) göre eğitim yönetimi "eğitim örgütlerini saptanan amaçlara ulaştırmak üzere insan ve madde kaynağı sağlayarak ve etkili biçimde kullanarak eğitim politikalarını ve alınan kararları uygulamak" ır. Eğitim yönetimiyle ilgili tanımlamalarda eğitim sisteminin amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirme vurgulanmaktadır. Eğitim yönetimi, eğitim sisteminin amaçlarının en üst düzeyde gerçekleştirilmesi için eğitim hizmetinin verilmesinde eldeki insan ve madde kaynaklarının etkili bir biçimde işe koşulmasını ve eşgüdümlemesini amaçlamaktadır. Balcı'ya (2008) göre eğitim yönetiminin doğası gereği, "pratik bilgi", "profesyonel meslek bilgisi" ve "akademik bilgi" olmak üzere üç temel boyutu bulunmaktadır. Pratik bilgi, genel bilgi olup eğitim yönetimine yaşam boyu öğrenme, başka bir meslek alanında deneyim, genel eğitim ya da sağduyu yeteneğini getirmektedir. Profesyonel meslek bilgisi, eğitim liderlerinin kazandığı enformasyonun çoğaltılmasıdır. Akademik bilgi, yönetici yetiştirme programlarının pratik bir bileşeni olup araştırma ve bilimsel çalışmaya ağırlık verilmesidir.

Eğitim Yönetiminde Değişim

Toplumlar, örgütler ve bireyler insanlık tarihi boyunca değişime uyum sağlamanın ölüm-kalım meselesi olduğunu görebildiği ölçüde varlığını devam ettirebilmiş, göremeyen ise yok olup gitmiştir. Bu nedenle değişim olgusu ve değişme gerekliliği yeni değildir, insanlık tarihi kadar eskidir. Erdem'e (2020) göre değişimin değişmeyen tek şey olduğu gerçeği, toplumları, örgütleri ve bireyleri yeni arayışlara ve oluşumlara yönlendirmektedir. Değişimle ilgili diğer bir önemli nokta da değişimin olumlu (ileriye doğru) ya da olumsuz (geriye doğru) olabileceği gerçeğidir.

Eğitim yönetiminde, bulgularından yararlandığı disiplinlerdeki (kamu yönetimi, işletme yönetimi, psikoloji, sosyoloji, felsefe, antropoloji), toplumdaki, bilim ve teknolojiye gelişmeler değişimi de beraberinde getirmiştir. Günümüzde; (i) disiplinlerde nesnelci anlayıştan yorumlamacı anlayışa evrilme, tekli bakış açısından çoklu bakış açısına yönelme; (ii) toplumda sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş, yerel bakış açısı yerine küresel bakış açısının önem kazanması, kapalı sistemler yerine açık sistemlerin tercih edilmesi, hesap vermenin toplumca istenmesi; (iii) bilim ve teknolojiye yapay zekanın ön plana çıkması eğitim yönetiminde değişimin yönünü belirlemiştir. Bu çalışmada eğitim yönetimindeki değişim "kuram" ve "araştırma yöntemleri" olarak ele alınmıştır.

Kuram

Eğitim yönetimindeki kuramsal değişimler “nesnelci anlayış”, “yorumlamacı anlayış” ve “bütünleştirici anlayış” olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim yönetiminde nesnelci anlayış “klasik kuramlarla kendini göstermektedir. Eğitim yönetiminde klasik kuramlar, yönetim ve işletme biliminin Sanayi Devrimi’nden sonra verimliliği esas alan anlayışın yansımasıdır. Klasik kuramlarda verimlilik esas alındığı için örgüt ön planda, insan faktörü de arka planda kalmaktadır. Eğitim yönetiminde yorumlamacı anlayış “neo-klasik kuramlar”la kendini göstermektedir. Eğitim yönetiminde neo-klasik kuramlar, insana değer veren anlayışın yansımasıdır. Neo-klasik kuramlarda insan ilişkileri odak noktası olduğu için insan ön planda, örgüt faktörü de arka plandadır. Eğitim yönetiminde bütünleştirici anlayış “çağdaş kuramlar”la kendini göstermektedir. Eğitim yönetiminde çağdaş kuramlar, örgüt ve insan faktörünü uzlaştırma anlayışının yansımasıdır. Çağdaş kuramlarda hem örgüt hem de insan önemli olduğu için örgüt ve insan ön plana alınarak bütünleştirilmeye çalışılmıştır.

Eğitim yönetimi alanına özgü kuram oluşturma çalışmaları yeterli seviyeye ulaş(a)mamıştır. Deneysel yöntemlerle eğitim yönetimine özgün kuramların kazandırılmasını savunan “teori hareketi”, 1950’li yıllarda başlayıp 1970’li yıllarda ivme kazanmasına rağmen sert eleştirilere maruz kalmıştır. Eğitim yönetimindeki kuramlar, genellikle kamu yönetimi ve işletme yönetimindeki kuramların eğitim yönetimine uyarlanması şeklindedir. Eğitim yönetimi alanında yapılan kuramsal çalışmalar daha çok kamu yönetimi ve işletme yönetimi alanındaki kuramların nasıl uyarlanabileceğine yöneliktir. Eğitim yönetiminde yapılan çalışmaların çoğu, kuramsal temelden yoksun olup sadece belirlenen tema hakkındaki görüşleri demografik değişkenler açısından ele almakta veya iki tema arasındaki ilişkiye dayanmaktadır. Eğitim yönetimi alanındaki çalışmaların özgünlükten yoksun ve birbirini tekrarlar nitelikte olması, yenilikçiliği ve öncülüğü zorlaştırmaktadır.

Araştırma yöntemleri

Eğitim yönetiminde başlangıçta yapılan araştırmalarda nesnelci anlayışın etkisiyle “nicel yöntemler” kullanılmıştır. Günümüzde de eğitim yönetimi araştırmalarında nicel yöntemlerin kullanılması oldukça yaygındır. Eğitim yönetimi araştırmalarında nicel yöntemlerden “deneysel yöntemler” çok nadir olarak kullanılmaktadır. 1970’li yıllardan sonra eğitim yönetimi araştırmalarında yorumlamacı anlayışın etkisiyle “nitel yöntemler” kullanılmaya başlamıştır. Eğitim yönetimi araştırmalarında nitel yöntemler, ele alınan konuyu derinlemesine ve yorumlayıcı bakış açısıyla ele almayı sağlamaktadır. Günümüzde eğitim yönetimi araştırmalarında nitel yöntemlerin kullanılması belirgin bir şekilde artmaktadır. 2000’li yıllardan sonra eğitim yönetimi araştırmalarında bütünleştirici anlayışın etkisiyle hem nicel hem de nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı “karma yöntemler” kullanılmaya başlamıştır. Eğitim yönetimi araştırmalarında karma yöntemler karşılaştırmalı sonuçların elde edilmesine imkân vermektedir. Günümüzde eğitim yönetimi araştırmalarında karma yöntemlerin kullanılması oldukça sınırlıdır.

Sonuç

Eğitim yönetiminde bilimleşme süreci nesnelci anlayışla başlamış ve 1970’li yıllarda yorumlamacı anlayışla devam etmiştir. Eğitim yönetimi, günümüzde bilim olarak kimliğini ispat etmiştir. Eğitim yönetiminde de diğer disiplinlerde olduğu değişim süreklidir. Eğitim yönetimindeki değişime bulgularından yararlandığı disiplinlerdeki (kamu yönetimi, işletme yönetimi, psikoloji, sosyoloji, felsefe, antropoloji) gelişmeler başta olmak üzere toplumdaki, bilim ve teknolojiye ilerlemeler etkide bulunmaktadır.

Eğitim yönetimindeki değişim daha çok diğer disiplinlerdeki ve alanlardaki değişime uyum sağlama şeklindedir. Başka bir deyişle, diğer disiplinler ve alanlar değişimde öncü olmakta, eğitim yönetimi de değişimi takip etmektedir. Eğitim yönetimin kendi kimliğinin özgünlüğünü açık ve net olarak ortaya koyabilmesi için değişimde öncü olması gerekmektedir. Eğitim yönetimi, diğer disiplinleri ve alanları oluşturduğu değişimle etkileyebildiği ölçüde kimliğinin özgünlüğünü açık ve net olarak ortaya koyabilecektir.

Kaynakça

- Balci, A. (2008). Türkiye’de eğitim yönetiminin bilimleşme düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 54, 181-209.
- Erdem, A. R. (2020). Değişim liderliği. K. Yılmaz (Ed.), *Liderlik: Kuram - araştırma - uygulama* içinde (ss. 121-144). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Hope, S. (1991). *Policy making, the arts and school change*. (Briefing Paper). (ss. 1-5). Council of Arts Accrediting Associations.
- Jacobs, H. H. (1989). The growing need for interdisciplinary curriculum content. In H. H. Jacobs (Ed.), *Interdisciplinary curriculum: Design and implementation* (pp. 1-11). Association for Supervision and Curriculum Development.
- Lunenburg, F. C. ve Ornstein, A. C. (2023). *Eğitim yönetimi: Kavramlar ve uygulamaları* (7. basımdan çeviri). G. Arastaman (Çev Ed). Nobel Akademi Yayıncılık.
- Müller Merbeach, H. (1984). Interdisciplinarity in Operational research? In the past and in the future: An invitation to IFORS '84 in Washington D.C. *The Journal of the Operational Research Society*, 35(2), 83- 89. <https://doi.org/10.1057/jors.1984.15>
- Özdemir, M. (2018). *Eğitim yönetimi: Alanın temelleri ve çağdaş yönelimler*. Anı Yayıncılık.
- Stember, M. (1991). Advancing the social sciences through the interdisciplinary enterprise. *The Social Science Journal*, 28(1), 1-14. [https://doi.org/10.1016/0362-3319\(91\)90040-B](https://doi.org/10.1016/0362-3319(91)90040-B)
- Takmak, H. (2019). Eğitim yönetiminin özgülleşme ve özerkleşme sorunsalı. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(1), 113 126. <https://doi.org/10.12984/egcedf.452705>
- Taymaz, H. (2023). *Okul yönetimi* (13. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.